

Magyar Helsinki Bizottság

A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG JELENTÉSE A FIATALKORÚAK BV. INTÉZETÉBEN 2016. AUGUSZTUS 2-ÁN TETT LÁTOGATÁSRÓL

A Magyar Helsinki Bizottság két megfigyelője 2016. augusztus 2-án tett látogatást Tökölön, a Fiatalok Bv. Intézetében, az elzárást és a szabálysértés elzárást végrehajtó körletrészen. A látogatás célja a szabálysértési elzárást töltő fiatalok fogvatartásának vizsgálata volt. A látogatás során az intézet vezetése és munkatársai készségesen segítettek a monitorozók munkáját. Az intézet munkatársai a megfigyelők rendelkezésére bocsátották a kért adatokat, minden egyéb szükséges információt megadtak.

A Magyar Helsinki Bizottság munkatársai látogatásukat az intézet parancsnokával folytatott rövid megbeszéléssel kezdték, majd bejárták az elzárás végrehajtására kijelölt körletrészt, illetve a zárakban az ott tartózkodó fogvatartottal a személyi állomány ellenőrzése nélkül beszélgettek. A látogatás végén a monitorozók röviden megosztották tapasztalataikat az intézet vezetésével.

A Magyar Helsinki Bizottság kiemelten foglalkozik a szabálysértési eljárással, a szabálysértés miatt kiszabható jogkövetkezmények végrehajtásával, különös tekintettel a szabálysértési elzárás végrehajtására és a meg nem fizetett pénzbírság, helyszíni bírság, illetve a közérdekű munka elzárásra átválttatására. Igyekszünk feltárni a szabálysértési eljárás gyakorlatának legfontosabb problémáit, illetve terveink szerint megoldási javaslatokat is ki kívánunk dolgozni, amelyek elősegítik azt, hogy a szabadságmegvonás valóban csak végső eszközként legyen alkalmazható. Kiemelt figyelmet fordítunk a fiatalok szabálysértési elzárására, az ugyanis az egyik leginkább vitatott intézménye a szabálysértési szankciórendszernek.

Az intézet adatai szerint naponta átlagosan kevesebb, mint egy fiú tölti szabálysértési elzárást Tökölön. 2016 első hét hónapjában összesen hat fiatalot helyeztek el az intézetben. Mindnyájan 16 évesnél idősebbek voltak. Egyikük esetében tulajdon elleni szabálysértés miatt szabott ki a bíróság elzárást, öten a helyszíni bírságot nem fizették meg, így kerültek büntetés-végrehajtási intézetbe. Hatan összesen 70 nap elzárást töltöttek az intézetben, az elzárás átlagos hossza tehát 11,6 nap volt. Az intézet beszámolója szerint nagyon ritka, hogy 16 éven aluli fiú szabálysértési elzárást tölt az intézetben, bár volt már rá példa.

Az intézetben nincs külön kijelölt körlet, illetve zárak az elzárás (büntetőjogi és szabálysértési) végrehajtására, az mindig az aktuális létszámtól, illetve a fogvatartottak összetételétől függ. Ugyan az intézet zsúfoltsági adatai jók, a nagy létszámú zárak, illetve az elkülönítési szabályok (dohányzó/nem dohányzó, elzárásos/előzetes/jogerős, stb.) miatt ez a legkedvezőbb megoldás. Tekintettel az elzárásosok alacsony számára, előfordul, hogy szabálysértést elkövető egyedül van elhelyezve. A zárkapu a jogszabályi előírásnak megfelelően nyitva van. A fogvatartott részt tud venni az intézetben szervezett programokon, így vallási- és sportprogramokon, könyvtári foglalkozáson, a tanév során esetenként az iskolai programokon, választása szerint megnézheti a színházi próbát. Napi egy órát tartózkodhat szabadlevegőn, ha van letéti pénze, hetente ötször 10 percet telefonálhat.

Az intézetben folyamatosan zajlik a felújítás, a zárkák padozatát cserélik, a tervek szerint hamarosan sor kerül a fürdőhelyiségek felújítására is. A megfigyelők ezúttal csak abban a zárkában jártak, ahol a szabálysértési elzárást töltő fiú volt elhelyezve. A zárka tágas, kb. 20 négyzetméter alapterületű, a látogatáskor két fogvatartott töltötte itt az elzárását. A zárkában hideg vizes mosdó és elkülönített WC is van. A mosdó körül újra van burkolva a fal, a WC-t is nemrég újították fel, ennek nyomai látszanak az alábbi képen. A padozat cseréjére még nem került sor.

A látogatáskor egy, 17 éves fiú töltötte az intézetben szabálysértési elzárását. A szabálysértési ügyében kiszabott 36 óra közérdekű munkabüntetést nem tudta teljesíteni, kórházban volt, a bíróság a büntetést - távollétében – hat nap elzárásra változtatta át.

A Magyar Helsinki Bizottság többször leírta, hogy a szabálysértési szankciórendszer nem felel meg a vonatkozó nemzetközi előírásokban lefektetett alapelveknek, a büntetések helyett a gyermekvédelmi intézkedések előtérbe helyezése felelne meg a hazai és nemzetközi szabályoknak is. A jogalkotó a fiatalkorúak szabálysértési elzárását lehetővé téve nem veszi figyelembe a fiatalkorúak speciális igényeit. Túl azon, hogy a hatályos szabályozás a fenti kifejtettek értelmében nemzetközi szerződésbe ütközik, számos elvi és gyakorlati problémát okoz. Olyan ésszerűtlenül aránytalan jogkorlátozásokhoz vezethet, amelyeknek súlyos következményei lehetnek a még kiforratlan személyiséggel rendelkező fiatalkorúakra, és jelentős terhet rónak a szabálysértési elzárás végrehajtásáért felelős szervezetre.

A gyermek mindenekfelett álló érdeke – és nem mellesleg a társadalom érdeke is – az, hogy az elzárás, a szabadságtól megfosztás valóban csak végső eszköz lehessen. A rövid tartam alatt nyilvánvalóan nincs lehetőség az elkövető helyes irányba terelésére, fejlesztésére, annak nevelő hatása nincs. Olyan gyerekeket sújtanak a legszigorúbb büntetéssel; börtönben végrehajtandó szabadságmegvonással, akik csekély kriminalitású, a társadalomra komoly veszélyt nem jelentő cselekményt követtek el. Ahogy az intézet adataiból is látszik, a fiatalkorúak többségénél a szabálysértési hatóság sem tartotta szükségesnek a szabadságmegvonást, de a kiszabott enyhébb szankció (pénzbírság vagy közérdekű munka) átváltoztatása miatt végül mégis büntetés-végrehajtási intézetbe kerültek.

A szabálysértési elzárás büntetés-végrehajtási intézetben történő végrehajtása álláspontunk szerint az elkülönítési előírások és egyéb jogszabályi garanciák ellenére aggályos. Számos probléma adódik abból, hogy a szabálysértési elzárást a büntetés-végrehajtás rendszerében hajtják végre, amely tipikusan nem az ilyen rövid tartamú szabadságvesztés végrehajtására van „kitalálva”. Az intézetek rendelkezésére álló feltételek és az elzárások végrehajtásának viszonylag rövid időtartama miatt fiatalkorú elzárásos esetében gyakran nincs lehetőség bevonni őket az általános iskolai rendszerű oktatásba. A szabálysértési elzárást töltő kérelmezheti, hogy

hozzátartozóját, szüleit, testvéreit kapcsolattartóként tartsák nyilván. A kapcsolattartói nyilatkozatokat a fogvatartott (saját költségén) postázza az érintetteknek, a kitöltött nyilatkozat visszaérkezése után rögzítik kapcsolattartóként a hozzátartozót. A procedúra sokszor hosszabb, mint a bent töltött idő, így (egyéb okok mellett) kapcsolattartásra nagyon ritkán kerülhet sor.

A Helsink-i Bizottság álláspontja továbbra is az, hogy a csekély súlyú cselekmények esetében például a közvetítői eljárás alkalmazása, a közösségi jóvátételi programokban való részvétel szolgálná a fiatalkorú nevelését. Az elzárás emellett súlyosan stigmatizáló hatású a fiatalkorúakra nézve családi, kortárs és iskolai közösségükben, veszélyezteti erkölcsi fejlődésüket. A fiatalkorú az elzárás eredményeképpen kiesik megszokott közegéből, és az elzárás esetenként veszélyeztetheti a tanulmányok folytatását is. A büntetés-végrehajtási intézetben való fogvatartás emellett a negatív hatásokra különösen érzékeny fiatalkorúak esetében még inkább kriminogén tényezőt jelenthet, tehát növelheti a jövőbeni bűnelkövetés veszélyét. Mindezek fényében egyértelmű, hogy az elzárás alkalmazása nem szolgálhatja a fiatalkorúak mindenkifelett álló érdekét, sérti a gyermek jogairól szóló New York-i egyezmény 3. cikkét, amely szerint „a szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenkifelett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban”.

A szabálysértési elzárást büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani, kizárt annak javítóintézetben történő végrehajtása, holott a fiatalkorúak fogvatartása esetén azt a lehető legenyhébb, kifejezetten a fiatalkorúak számára kialakított formában kellene végrehajtani, figyelembe véve az elkövetői csoport sajátosságait, és előnyben részesítve a korrekciós, illetve nevelő jellegű intézményeket.